

ÇELTİK

Çeşitli ülkelerin insanları asıl besin maddelerini değişik tahıllardan sağlarlar. Nitekim çeltik, Asya, Afrika ve Güney Amerika'da birçok insanın önemli protein ve kalori kaynağıdır. Çeltik ürününün dibek, dink, çeltik kırma değirmeni yada çeltik fabrikalarında işlenmesiyle elde edilen ürün pirinçtir. Pirincin nişasta oranı buğdaydan yüksektir. Nişastasız çok küçük taneciklerden oluştuğundan sindirimi kolaydır. Dolayısıyla bebeklerin ve yaşlıların beslenmesine çok uygundur. Pirinç insan besini olarak geniş kullanılma alanı yanında endüstride de kullanılmaktadır. Çeltik işlenirken ortaya çıkan kırık pirinç cila unu, kepek ve kavuz gibi yan ürünlerinde kullanım alanları geniştir. Hindistan, çeltiğin anavatanı olarak bilinir. Türkiye'ye yaklaşık 500 yıl önce girdiği kabul edilmektedir.

TOPRAK HAZIRLIĞI

Çeltik ekilecek tarla sonbaharda 15-20cm, ilkbaharda 10-12cm derinlikte sürülür. Çeltik sürekli su altında yetişen bir bitki olduğundan, yeterli suyu tutabilecek biçimde seddelerle çevrili tavanların yapılması gerekir. Önce tarlanın en yüksek yerinden ana sulama kanalı ve en alçak yerinden ana boşaltma kanalı geçirilir. Bunu tarlanın düzenlenmesi izler. Çeltik tarlalarının çevresindeki su seddelerinin tava yüzeyinden yüksekliği 35-45cm ve taban genişlikleri 30-40cm olabilir. Tavanın alçak ve yüksek kenarlarındaki su kalınlığı farkı 4-5cm'yi geçmemelidir.

TOHURLUK

Ekilecek tohumluğun genetik, biyolojik ve fiziksel özellikleri yeterli olmalıdır. Tohumluk bölgenin yetiştirme ve ekolojik koşullarına uyabilen bir çeşidin saf tohumluğu olmalıdır. Çeltik kendine döllen bir bitki olduğundan sertifikalı tohumluk 3-5 yıl sonra değiştirilmelidir.

TOHURLUĞUN EKİME HAZIRLANMASI

Ekilecek tohumluk önce ıslatılarak şişirilir. Bu işlem sırasında tohumluktaki üste çıkan cılız tanelerde ayrılır.

TOHURLUĞUN ÖN ÇİMLENDİRMEYE ALINMASI

Amaç tohumlarda çürük ve kökçüğün belli bir uzunluğa kadar ve kısa zamanda geliştirilmesidir. Tohumlar uzun süre su içinde kaldığı için soğuktan zarar görebilir. Bu nedenle ekimden önce tohumda canlılığın uyandırılması ve aynı zamanda çimlenmenin daha kısa bir zamanda tamamlanması için tohumlukların suyla şişirilmesi yoluna gidilir. Genellikle bir çuval içine konulan tohumluk 1-2 gün suyla şişirildikten sonra çıkarılıp bir yere yığılır. Bu yığın 3-4 saat arayla süzgeçli kovalarla sulanır. Bu işlem tohumlar burunlanıncaya kadar sürdürülür.

EKİM ZAMANI

Çeltik ekim zamanını yetiştirilecek çeşidin bölgeye uyumu, vejetasyon süresi uzunluğuyla o yerin hava ve sulama suyu sıcaklığı belirler. Çeltik ekim zamanı Nisan ortasından Haziran sonuna kadar uzanan 2,5 aylık bir süre içinde bölgesel özelliklerin belirlediği bir tarihtir. Bir yerde ekim tarihinin saptanmasında, çeşidin vejetasyon süresi ve çiçeklenme zamanı göz önünde bulundurulur.

EKİM SIKLIĞI

Çeltikten iyi bir verim almak için m² de 400-500 salkımın bulunması gerekir. Buna göre m² ye atılacak tohum sayısı 250-350 dir. Fidelemeyle çeltik yetiştirmede fidelige ekilecek tohumluk miktarı o çeşidin o yerde tarlaya ekilmesi için dekara atılması gereken tohumluk miktarının 8-10 katı kadar fazla tutulur. Fideliklerde m² ye 2000 tohum düşecek sıklıkta ekim yapılır. Ekim Yöntemleri; Serpme Ekim (elle, makineyle, uçakla), Mibzerle Ekim ve Fidelemedir. Türkiye'de ve Dünya'da en çok uygulanan ekim yöntemi elle serpmedir. Fideleme yoluyla çeltik yetiştiriciliği aynı tarladan yılda iki ürün alma ve çeltik tarlasında ot savaşını azaltma yönünden önemlidir.

SULAMA

Ekimi izleyen 6-10 günün sonunda çeltik tarlalarının suyu tarla yüzeyinde 3-4 gün su kalmayacak biçimde kesilir. Bu süre içinde çimlenen bitkilerin kökleri toprağa iyice tutunur. Fideleme yapılmış tarlalarda ise dikimden ilk ot almaya kadar tavalarda su çok sığ olarak (3-5cm.) bırakılır. Su yüksekliği yetiştirilen çeşide o yerin hava sıcaklığına ve sağlanabilen su miktarına bağlı ise de ortalama 5-10cm'dir. Ancak çeltik tarlasındaki su yüksekliği sürekli olarak aynı düzeyde tutulmaz. Zaman zaman su kalınlığı düşürülür ve hatta su kesilir. Tarla yüzeyinde ilk çatlama görülmeye kadar su verilmez. Başaklanmadan sonra tarlada çatlama önleyecek derecede az miktarda suyun bulundurulması gerekir. Çeltiğin yetiştirme dönemindeki su tüketimi, özellikle toprak ve iklim koşullarına göre değişir.

GÜBRELEME

Azotlu ve fosforlu gübreler çeltikte verimi artırmaktadır. Çiftlik gübresi verilebilmiş bile olsa, bundaki eksik besin maddelerinin, ticaret gübresiyle tamamlamak gerekir. Dekara yaklaşık 6-12kg N, 3-6kg P₂O₅ ve 2-4kg K₂O sağlayacak bir gübreleme çeltik için önerilebilecek gübrelerdir.

ÇELTİĞİN HASAT VE HARMANI

Çeltiğin hasat zamanı, bitkilerin sarardığı ve salkımların sarktığı devreye gelir. Bu devrede tanede nem oranı %28-23'e düşmüştür. Bu sırada salkımın uç taneleri tam olum alt taneler ise sarı olum devresindedir. Tam olumdan 10-15 gün önce tavalara verilmekte olan su kesilir. Tavalarda üzerinde çalışabilecek kadar kuruyunca hasada başlanır. Biçilen saplar hemen yada birkaç gün yerde kaldıktan sonra demet halinde bağlanır. Salkımlar yukarı gelecek biçimde kurumaya bırakılır. Kurutulan saplar batöz yada biçerdövere verilerek harman edilir.

ÇELTİĞİN KURUTULMASI VE DEPOLANMASI

Harmandan sonra çeltik tanelerinde %25 nem bulunur. Nemli olan çeltik kolay kızıdır, çimlenme gücünü ve pirinç kalitesini yitirir. Nem oranının %14 altına düşürülmesi gerekir. Sergen denilen harmanlarda 4-5cm kalınlığında serilir. Fazla sıcakta ve güneşte çeltiğin kurutulması doğru değildir.

Kurutma sonunda çeltikteki su oranı %11 olduğunda ürün çuvallı veya yığın halinde ahşap veya beton ambar ve silolarda saklanır.